

Enkele bedenkingen over het opsporings- en vervolgingsbeleid m.b.t. het leefmilieu*

Paul Morrens**

Op een dag als vandaag moeten er ongetwijfeld feestelijke en aangename dingen worden gezegd.

Rekening houdend met het onderwerp van mijn voordracht is dit uiteraard een moeilijke opdracht. U verwacht immers van mij zeker niet dat ik over de handhaving van het leefmilieu in ons land enthousiaste dingen ga vertellen. Maar zoals U wellicht weet, blijken de moeilijkste opdrachten heel vaak de gemakkelijkste te zijn. Ik hoop dat dit moge blijken uit het verdere verloop van mijn voordracht. Ik heb drie delen in mijn uiteenzetting.

Vooraleer een opsporings- en vervolgingsbeleid uit te stippelen, moeten we zeer goed beseffen hoe het met ons leefmilieu is gesteld. De praktijkjurist, de politieofficier dient een grondige kennis te hebben van de wapens die onze wetgever ter beschikking heeft gesteld.

I.

Het debat over de problematiek van de leefmilieubescherming is vrij recent. Na een fase van sensibilisering, waarbij geschermd werd met de – aan beide zijden overdreven – theses van enerzijds de profeten van de apocalyps en anderzijds van de voorstanders van de groei tot elke prijs, is men thans tot realistischer standpunten gekomen. In de goed bestuurde landen blijft, ondanks de economische crisis, de verbetering van het leefmilieu één van de prioritaire factoren in de politieke beslissingen.

De mensheid zou er zich goed van bewust moeten zijn dat zij niet ongestraft kan blijven doorgaan met het verkwisten van de levensnoodzakelijke componenten voor ieder leven op deze planeet.

Wetenschapsmensen, zich baserend op diepgaande en omvangrijke studies, hebben de ogen van velen reeds doen opengaan. De resultaten van het Rapport van de Club van Rome – en we schrijven het jaar 1968 – die aangetoond hebben in welke kritieke situatie wij ons bevinden, hebben een weerklink gevonden over gans de wereld.

Hierbij komt dat een steeds groter aantal individuen aan den lijve ondervindt, hoe een aantal levensnoodzakelijke bestanddelen zoals zuiver water, schone bodem en zuivere lucht, die vroeger op een schijnbaar onuitputtelijke wijze voorradig waren, thans schaarse goederen zijn geworden.

* Voordracht gehouden te Genk in het Provinciaal Politie- en Studiecentrum Limburg op 12 september 1988 ter gelegenheid van de opening van het academiejaar 1988-1989.

** Politierechter.

Niettegenstaande wij op een waterplaneet leven (3/4 van het aardoppervlak bestaat uit water) wordt het probleem van de watervoorziening steeds scherper gesteld.

Bijna dagelijks bereiken ons berichten dat het milieu waarin we leven minder en minder leefbaar wordt. De lijst van namen die in ieders geheugen gegrift staan is eindeloos: de verloederde Rijn, Bhopal, Seveso, Tsjernobyl, Venetië dat sterft, de Mont Louis, de stervende bossen in Duitsland, de verdwijning van de vispopulatie in honderden Finse meren, Alphen aan den Rijn, Lekkerkerk, het gat in de ozonlaag, enz.

En dichterbij ons: de Kempen met zijn arme zandbodem die erg gevoelig is voor zure neerslag, blijft niet gespaard. De concentraties in de vennen zijn sterk toxisch voor de meeste zoetwaterdieren. Miljarden worden besteed aan de restauratie van afbrokkelende kathedralen en historische gebouwen tengevolge van de luchtverontreiniging.

Wie herinnert zich de alarmkreten niet meer van de te hoge concentraties kwik in de mosselen, in deze periode van het jaar het consumptiemiddel bij uitstek.

Zo loost een Duits bedrijf in Antwerpen 300.000 ton gips in de Schelde met een concentratie aan radioactiviteit die 120 maal hoger ligt dan de toegestane norm; ter verduidelijking: het lozingspunt ligt 30 km van de Hansweertsluis alwaar vis, mosselen en garnalen worden gewonnen. En dit is vandaag de dag nog steeds zo.

Wie durft er in deze zaal nog dagelijks zijn glas melk drinken afkomstig van de grazende koe in de buurt van Tessenderlo? De illegale invoer van het drijfmest vanuit Nederland – en in Limburg vooral – neemt immense vormen aan; resultaat: de grond wordt armer en armer, alleen nog dienstig voor het winnen van maïs.¹

Jarenlang werkten twee Antwerpse bedrijven met de kankerverwekkende en kleurloze stof benzeen. Balans: meer dan 30 geïntoxiceerde werknemers (twee van hen zijn stervende aan leukemie).

We leven in een maatschappij alwaar de mens geen besef meer heeft hoeveel eigenlijk 1 ton toxisch afval is, 80.000 ton, 100.000 ton. Het is allemaal erg gewoontjes geworden. De wet van de grote aantallen heeft de waarde van de menselijke persoon ontluisterd!

Of is het toch waar zoals de gebroeders de Goncourt al zeiden: elke dag eet de wetenschap een stukje GOD op.

II.

Dames en Heren, wat ons vandaag bindt zijn afvalstoffen, afvalwaters, m.a.w. alles wat het leefmilieu verontreinigt. Op het eerste gezicht althans. Want ik hoop dat het het streven naar een schonere wereld is wat ons vandaag bij mekaar brengt. Het gerechtelijk apparaat kan hiertoe een niet onaanzienlijke rol spelen. Want zonder opsporing van de inbreuken, controle en toezicht is elke wet, elk decreet

1. Vier dagen later, op 16 september 1988, werd er in 3 drijfmestzaken door de Correctionele Rechtbank van Tongeren uitspraak gedaan. Telkens werd op landbouwgrond drijfmest opgeslagen of uitgespreid. De gebruiker en/of eigenaar werd veroordeeld tot een geldboete hoofdens het plegen van een inbreuk op het Decreet van 24 januari 1984 houdende maatregelen inzake het grondwaterbeheer, B.S., 5 juni 1984.

m.b.t. de voorkoming van de leefmilieuverontreiniging, dode letter voor de maatschappij en voor enkelen een electoraal interessant vodge papier.

Hoe ziet de leefmilieuwetgeving eruit? Ik zeg wel leefmilieuwetgeving en niet milieuwetgeving. Ik zie nl. regelmatig tijdschriften die rubrieken 'milieurecht' bevatten. Welnu, deze terminologie is niet alleen verwarrend, en zeker voor de parketmagistraat, maar ik stel me tevens de vraag of na sex en dood vroeger, in dit fin de siècle nu ook leven een taboewoord is geworden. Maar dit terzijde.

De leefmilieuwetgeving dient men te situeren in het administratief recht. Het leefmilieurecht is gebaseerd op vergunningsstelsels. Het is verboden afvalwaters en de oppervlaktewateren te lozen tenzij mits vergunning. Het is verboden chemische afvalstoffen te verbranden tenzij mits vergunning. Men mag slechts afvalolie opslaan en verwerken mits vergunning. Men mag slechts een gevaarlijk, ongezond of hinderlijk bedrijf opstarten mits... vergunning. Het ligt zeker niet in mijn bedoeling U vandaag te vervelen met het opsommen van de leefmilieuwetten en -decreten die in België van kracht zijn. U zou dan toch alleen maar het besluit kunnen trekken dat de leefmilieuwetgeving onoverzichtelijk, chaotisch is. Ze vormt geen gecoördineerd geheel. De leefmilieuwetgeving werd al te sectormatig aangepakt (afvalwater, afvalstoffenwetgeving, luchtverontreiniging).

Ze kwam op zeer verscheidene en verschillende tijdstippen tot stand. De oorzaak hiervan is het feit dat ze organisch is gegroeid. De meeste wetteksten verscheenen slechts in het *Belgisch Staatsblad* nadat er een schandaal losbarstte: hier denken we b.v. aan de Wet op de giftige afval van 9 juli 1974, na het schandaal in Hannêche², het Afvalstoffendecreet van het Vlaamse Gewest van 3 juli 1981, na het deponeren van honderdduizenden ton Nederlands afval op het OTL-stort te Rumst³, het Vlaams afvalolie Executievebesluit van 25 juli 1985, na het optreden van het Antwerps parket tegen de afvaloliezwendel.⁴

Afvalolie die als volwaardige stookolie aan de man werd gebracht en waardoor bijvoorbeeld in Zuid-Limburg alleen al 300 personen in volle winter letterlijk en figuurlijk in de kou kwamen te zitten.⁵ Slechts 2 maanden na het blootleggen door hetzelfde parket van de afvalstoffenstroom Nederland-Vlaanderen-Wallonië verscheen in het *Belgisch Staatsblad* het uitvoeringsbesluit van de Wet op de in- en uitvoer van afvalstoffen.⁶

U zult het met mij eens zijn dat het dan geen verwondering wekt dat de leefmilieuwetgeving erg improviserend overkomt.

Het chaotische werd zeker in de hand gewerkt door de gewestvorming. Dit had voor gevolg dat de leefmilieuwetgeving in het Vlaamse Gewest verschilt van die van het Waalse Gewest. Dit alles bevordert de rechtszekerheid in hoofde van de industrieel of in hoofde van de rechtsonderhorige zeker niet. Dit argument wordt dan

2. Wet van 22 juli 1974 op de giftige afval, B.S., 1 maart 1975, LAMBRECHTS, W., Milieurecht, Story-Scientia, 1987, p. 236.

3. Decreet van 2 juli 1981 op het beheer van afvalstoffen, B.S., 25 juli 1981.

4. Vlaams Executievebesluit van 25 juli 1985 houdende nadere regelen betreffende de verwijdering van afvalolie, B.S., 29 augustus 1985; LAMBRECHTS, W., o.c., p. 254.

5. November-december 1985.

6. Koninklijk Besluit van 2 juni 1987 houdende de reglementering van de uitvoer, de invoer en de doorvoer van afvalstoffen, B.S., 19 juni 1987.

ook te pas maar ook vaak te onpas (en hier reken ik de grotere bedrijven) uit de trommel gehaald. Teneinde deze rechtsonzekerheid tegen te gaan, stelden Prof. BOCKEN en ikzelf dit jaar op het Vlaams Juristencongres voor naar het Nederlandse voorbeeld een wet uit te dolken die alle vergunningsstelsels coördineert. Een Wet Algemene Bepalingen Leefmilieuhygiëne.^{7,8} Gelet op de gewesthervorming is het rationaliseren niet eenvoudig. Grondig studiewerk dient eraan vooraf te gaan. Improvisatie is niet langer meer duldbaar.

Een aanzet hiertoe was reeds het Milieuvergunningsdecreet, dat twee vergunningsstelsels coördineert.⁹ Het Decreet is echter nog niet operationeel en zal m.i. nooit operationeel worden. De onuitvoerbaarheid is overigens door de administraties zelf reeds meermaals onderstreept.

Het leefmilieuprobleem is grensoverschrijdend. Daarom verschenen er in het kader van Europa Europese richtlijnen. De verschillende staten dienden deze op te nemen in hun nationale wetgeving. Het leefmilieurecht is tevens een dynamisch recht, of zou het alleszins moeten zijn. Dit recht dient nog meer dan enig ander recht het leven op de voet te volgen. Is het ernstig te noemen dat België door het Europees Hof van Justitie te Luxemburg reeds meer dan 20 maal is veroordeeld door na te laten de Europese richtlijnen in zijn wetgeving op te nemen?¹⁰

Bovendien gaat het leven zeer snel zijn gang: de wetenschap maakt dagelijks vorderingen, nieuwe produkten zien regelmatig het levenslicht. Met als gevolg dat heel wat wetteksten niet meer actueel zijn. De Wet op de giftige afval van 1974 is dringend aan herziening toe. Het giftige karakter van een afvalstof beantwoordt niet meer aan de definitie van giftigheid in het jaar 1974. De 5 laatste jaren is er een 'boom' van nieuwe produkten, die alle op de markt verschenen en uitzonderlijk giftig zijn.

Zo zou ik kunnen blijven verdergaan, door te wijzen op de onvolkomenheden van deze improviserende wetten.

Het recht heeft tot roeping de verhoudingen tussen de individuen te regelen, hun goederen, zowel materiële als morele, te beschermen en een gunstig klimaat te scheppen opdat de mens tot een volwaardige ontplooiing zou kunnen komen in de maatschappij. Het is duidelijk dat, wanneer de jurist regelend optreedt in het domein van het leefmilieu, hij dit niet kan zonder de hulp van de andere wetenschappen. De leefmilieuproblematiek is een interdisciplinair probleem, ze is vakoverschrijdend. Ze maakt het voorwerp uit van verschillende disciplines. De overheid heeft administraties in het leven geroepen (OVAM, VMZ, AROL), die de nodige wetenschapslui in dienst hebben en die de praktijkjurist, een volslagen leek op

7. XXXIIIe Rechtscongres georganiseerd door de Vlaamse Juristenvereniging te Brussel op 23 april 1988, Sectie 7, milieuaansprakelijkheid, R.W., 1987-1988, kol. 1541; MORRENS, P., 'Enkele actuele knelpunten in het leefmilieu strafrecht', R.W., 1987-1988, kol. 1283; BOCKEN, H., 'Milieurecht te veel?', R.W. 1987-1988, 803-806.

8. Zie de Nederlandse Wet van 21 augustus 1979 'houdende regelen met betrekking tot een aantal algemene onderwerpen op het gebied van milieuhygiëne'.

9. Decreet van 28 juni 1985 betreffende de milieuvergunning, B.S., 17 september 1985.

10. Vraag nr. 126 van de heer VANVELTHOVEN van 15 augustus 1986, Parl. Vragen en Antwoorden, Kamer, 2 september 1986 (35), 3681.

technologisch vlak, de wetteksten helpen verstaanbaar en minder abstract te maken.

De leefmilieuwetten houden administratieve en strafrechtelijke sancties in. Wie de bepalingen van de wet overtreedt, loopt het gevaar een administratieve sanctie op te lopen (schorsing, intrekking van de vergunning) of door de Procureur des Konings of de Arbeidsauditeur voor de Correctionele Rechtbank te worden vervolgd.

De wetgever heeft m.a.w. gewild dat schone bodem, zuivere lucht, zuiver water beschermde rechtsgoederen zijn. Zou het niet wenselijk zijn dat zij – naast vermogen, fysieke integriteit, enz. – ook in het Strafwetboek worden opgenomen? De eerste voorwaarde om iets te bezitten, om zijn fysieke integriteit te beschermen, de eerste voorwaarde om een maatschappij op stapel te zetten is dat er die componenten aanwezig zijn, nodig alleen al maar om te kunnen leven: en dat is lucht, water en bodem: bestanddelen zonder dewelke we hier vandaag niet zaten.

De overheid dient deze bestanddelen als rechtsgoederen te beschermen door ze op te nemen in het Strafwetboek. De inbreuken zouden dan ook dienen bestraft in verhouding. En niet zoals nu: de strafbedreiging is uiterst gering. Zo blijkt dat de maximum gevangenisstraf van 6 maanden in de Belgische Oppervlaktewaterenwet van 26 maart 1971 – op Griekenland na – de laagste strafmaat is van Europa.¹¹ Het toebrengen van een kaakslag of het plegen van bigamie wordt strenger gestraft dan het lozen van sterk vervuild afvalwater, hetgeen de volksgezondheid in gevaar kan brengen en de biologische dood van een hele rivierarm kan veroorzaken.

Maar de mens en de maatschappij weten blijkbaar geen blijf met het dilemma tussen wat sociaal wenselijk en wat economisch doelmatig is.

III.

Opsporing ligt veelal in het verlengde van toezicht. Toezicht gaat over in opsporing, wanneer er sprake is van een redelijk vermoeden dat een strafbaar feit is gepleegd. Zodra de toezichthoudende ambtenaren van de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij, de Vlaamse Maatschappij voor Waterzuivering of de Administratie voor Ruimtelijke Ordening en Leefmilieu een inbreuk vaststellen zullen ze hiervan een proces-verbaal opmaken. Dit zal respectievelijk worden overgemaakt aan het parket van de Procureur des Konings of de Arbeidsauditeur van het gerechtelijk arrondissement alwaar de inbreuk werd vastgesteld. Het behoeft geen betoog dat de Procureur des Konings met zijn opsporings- en vervolgingsbeleid niet alleen een belangrijke factor is in het waarborgen van de Volksgezondheid maar ook feitelijk een centrale rol kan vervullen.

De eerste voorwaarde om op te sporen en te vervolgen, de eerste voorwaarde om een opsporings- en vervolgingsbeleid uit te werken is een gedegen kennis van de leefmilieuwetgeving. Zolang het gerechtelijk apparaat niet op de hoogte is van de wapens die onze wetgever in het leven heeft geroepen, is het een illusie vanwege

11. HEINE, G., 'Aspekte des Umweltstrafrechts im Internationalen Vergleich', *Goltdammer's Archiv für Strafrecht*, 1986 (67), 79.

de overheid dat een gepast antwoord zal kunnen worden gegeven op de leefmilieu-verloeding.

Ik weet het, het chaotische karakter en de wetenschappelijke terminologie jagen de drempel voor de parketmagistraat, onderzoeksrechter en politie-officier een heel stuk de hoogte in. De toegankelijkheid van de leefmilieuwetgeving wordt met het jaar moeilijker. We leven nu eenmaal in een maatschappij alwaar informatie-vervuiling troef is. Het is niet meer mogelijk alles in onze geest op te slaan: overinformatie leidt dan tot desinformatie. We weten steeds meer over steeds minder. Daarom o.m. is er rondom ons al te veel individuele en collectieve onvrede. De mens is en blijft een te fragiel wezen. Vele studies hebben aangetoond dat de mens slechts 35 % opneemt in zijn geest van wat hij aanhoort. Ik maak me dus geen illusies; slechts 35 % van mijn voordracht vandaag zal u straks onthouden, begrijpen.

Al deze obstakels mogen geen beletsel vormen de leefmilieuwetgeving te kennen. De opleidingscentra zouden aan politieofficieren het leefmilieurecht moeten aanleren (sedert 3 jaar is dit reeds het geval in de officiersschool te Antwerpen). Ook zullen er parketmagistraten moeten zijn die regelmatig ingelicht dienen te worden van de laatste ontwikkelingen in ons leefmilieurecht. Daartoe kan de documentatiedienst van het parket van de Procureur des Konings en de Arbeidsauditeur een niet onaanzienlijke bijdrage leveren.

De opleiding van de politieofficier is zeer belangrijk.

Het opstellen van een proces-verbaal in het domein van de leefmilieuverontreiniging dient klaar en overzichtelijk te zijn. De officier dient bijvoorbeeld notie te hebben van het productieproces van het bedrijf dat hij dient te controleren om te weten welke afvalstoffen en afvalwaters er vrijkomen. In het eerste stadium van het onderzoek kan hij de bijstand vragen van de toezichthoudende ambtenaren van de administraties die immers wetenschapsmensen zijn. Het leefmilieuprobleem is nu eenmaal, zoals reeds gezegd, een interdisciplinair probleem.

Het controle-onderzoek zou gevoerd moeten worden aan de hand van een checklist. En zo dient ook het proces-verbaal samengesteld te zijn. In een logische volgorde. Vooraan de coördinaten van het bedrijf, de juridische personalia, vervolgens een korte beschrijving van het productieproces, enz.

De politie-officier moet beseffen dat wanneer hij de naam van een aantal stoffen in zijn proces-verbaal vermeldt, dat dit proces-verbaal bij de onderzoeksrechter of de rechter die over de grond van de zaak uitspraak zal moeten doen, terechtkomt.

De rechter verwacht lekentaal. Hij wil niet zozeer weten of het bedrijf nu al dan niet met xyleen of tollueen werkt. Hij wil alleen maar weten of de afvalstoffen van het bedrijf giftig of niet giftig zijn, of ze geen gevaar kunnen opleveren voor de Volksgezondheid en welke nefaste gevolgen ze kunnen hebben voor het menselijk gestel. Hij wil alleen een antwoord op de vraag: 'Is dat erg of niet erg?' De politie-officier dient ervoor te waken dat hij niet het verlengstuk is van de wetenschapper, wiens begrippen voor juristen al te abstract overkomen.

Een jurist wil in het domein van de wetenschap een eenvoudig woordgebruik. En terecht.

Eveneens is het niet altijd eenvoudig leefmilieu-inbreuken bewezen te zien. Het bewijs hangt vaak af van het nemen van stalen, van monsters die dan geanalyseerd dienen te worden. Dit is gebonden aan een procedure, waarover in het proces-ver-

baal alleszins iets dient te worden vermeld. Is er een procedurefout, dan mag de rechter immers met het genomen monster geen rekening meer houden.

U ziet, de opleiding van de politieofficier in het domein van het leefmilieu is onontbeerlijk.

Vaak wordt beweerd dat maatregelen en wetten de feiten achterna hinken en dat het voeren van een beleid heel wat onheil moet voorkomen. Het is duidelijk dat computerfraude en leefmilieuverontreiniging dé misdrijven zullen zijn waarmee onze postindustriële maatschappij volgende eeuw zal worden geconfronteerd.

Vorige week nog maar konden we het bericht lezen dat studies uitwezen dat de afvalberg in de Europese Gemeenschap sneller groeit dan de economie. Of men nu wil of niet, elke gerechtelijke dienst zal hiermee vroeg of laat rekening moeten houden. Zowel de plaatselijke politie, als de gerechtelijke politie als de rijkswacht zullen officieren in dienst moeten nemen die zich voornamelijk toeleggen op de inbreuken op de leefmilieuwetgeving.

Zo heeft de politie van de Stad Antwerpen reeds sedert 3 jaar een leefmilieupolitie. Ze behandelen de klachten van particulieren, ontvangen tips over het illegaal verwijderen van afvalstoffen en staan de bevolking bij in het geven van adviezen over de verwijdering van hun klein chemisch afval (zoals spuitbussen, batterijen, afgedraaide olie, verfresten, uitgedroogde cosmetica, enz.). De politie staat heel dicht bij de bevolking die door haar wordt geholpen. Zaakvoerders die te goeder trouw zijn (en dan denk ik vooral aan kleine KMO's) worden door de plaatselijke politie bijgestaan in het legaal verwijderen van hun afvalstoffen. Vele bedrijfjes weten vaak niet of hun afval al dan niet giftig is. In samenwerking met de stadslaborant, met de toezichthoudende ambtenaar van de OVAM of VMZ of AROL kunnen ze door de politie worden bijgestaan. De plaatselijke politie is de praatpaal van het publiek, van deze weggooimaatschappij. In deze materie dient ze in de eerste plaats voorlichtend, voorkomend, bemiddelend op te treden. En dan pas verbaliserend.

Zoals ik reeds gezegd heb, is het leefmilieuprobleem een grensoverschrijdend probleem. In deze materie zijn er geen gemeentegrenzen, geen provincie- en gewestgrenzen, geen landsgrenzen. De invoer van heel wat giftige afvalstoffen, drijfmest, afvaloliën met de giftige PCB's, verbrandinggassen, huisvuil al dan niet vermengd met chemische afvalstoffen, is een dagelijks gebeuren. Ze worden nu voornamelijk gestort in Noord-Frankrijk. Dat alles is aan de orde van de dag. Het laatste jaar sijpelden er in de media regelmatig berichten door dat heel wat afvalstoffen terecht kwamen in Derde Wereldlanden. Zelf heb ik voor een tweetal jaren contracten gezien met Marokko en Zaïre teneinde afvaloliën op een illegale manier aldaar te verwijderen. Ik ga hier niet verder op door, maar het is duidelijk dat onder een bepaalde breedtegraad op deze wereld niet alleen honger en armoede heersen, maar dat ook op diezelfde plaatsen de afvalparadijzen als paddestoelen uit de grond zullen rijzen. Grosso modo werd tweehonderd jaar geleden 'la liberté' verworven, 100 jaar later 'l'égalité'. Nu dienen we hoogdringend te werken aan de fraternité – of moderne solidariteit – waarvan de inhoud verschilt van land tot land, van ideologie tot ideologie en dat daarom nog nooit zo'n uitgehold begrip is geweest.

Administratief is de Burgemeester het hoofd van de gemeente. Hij is 'le juge de police'. Hij dient voor de volksgezondheid van de inwoners van zijn gemeente in te staan. Hij heeft de bevoegdheid bij dringend gevaar op grond van het ARAB een bedrijf te sluiten.¹²

De plaatselijke politie dient de inbreuken vast te stellen en te verbaliseren. Ze is gebonden door de gemeentegrenzen. Ze treedt in beginsel niet op in andere gemeenten ook al heeft dezelfde verdachte het misdrijf waarvan zij op de hoogte is er voortgezet. Ik geef U een voorbeeld: vele bedrijven ontdoen zich op een illegale wijze van hun afvalolie en verkopen deze zelfs aan groente- en druivenkwekers die er hun serres mee verwarmen. Dit heeft vaak plaats in verschillende gemeente-omschrijvingen.

Omwille van redenen van efficiëntie vaardigde de Gouverneur van de Provincie Antwerpen een drietal jaren geleden een besluit uit waarin hij de leefmilieucel van de gemeentepolitie Antwerpen machtigde ook op te treden in de omschrijving van de meeste andere gemeenten van het gerechtelijk arrondissement Antwerpen. Zelfs tot in Kruibeke (gerechtelijk arr. Dendermonde en provincie Oost-Vlaanderen) na overleg met zijn Oostvlaamse collega.¹³ Persoonlijk vind ik dit een bewijs dat er direct en eigentijds kan ingespeeld worden op de problemen die zich kunnen stellen.

Aanvankelijk waren de plaatselijke politiediensten van de andere gemeenten met deze maatregel gelukkig, gelet op de ingewikkelde materie. Alras echter bleek dat een aantal plaatselijke politici minder gelukkig werden wanneer de leefmilieupolitie Antwerpen binnen hun gemeentegrenzen minder delicaat – zoals men dat pleegt te noemen – optrad.

Vele gemeenten zouden elkaar meer en meer moeten vinden in het kader van een regionaal overleg over leefmilieuproblemen. Het lozen van de afvalwaters door een conservenfabriek kan heel wat reukhinder bezorgen aan de inwoners van een naburige gemeente. Dát zouden programmapunten zijn die in deze tijd van het jaar me als kiezer zouden aanspreken. Nu uit de laatste regeringsbesprekingen gebleken is dat leefmilieu geregionaliseerd wordt en de Gewesten exclusief bevoegd zijn, ben ik van oordeel dat voor de Provincies een nieuwe taak kan weggelegd zijn. Elke provincie zou een Provinciaal overlegorgaan kunnen oprichten die de regionale overleggroepen bundelt. Binnen het Vlaamse Gewest een interprovinciale overleggroep. In hetzelfde bestek, of nog daarbuiten zou er regelmatig een driehoeks- of vierhoeksoverleg wenselijk zijn om alle leefmilieuproblemen onder de loep te nemen; vanuit een overleg tussen justitie in hoofde van de Procureur des Konings en de Arbeidsauditeur, administraties, politie en lokale besturen zou een echt beleid kunnen worden uitgestippeld.

Nu daarentegen is iedereen bezig met zijn eigen wiel uit te vinden. Een beleid voeren is vooruitzien. Aan beleid doen is verder zien dan zijn neus lang is. Zo dient

12. Reglementering van de als gevaarlijk, ongezond of hinderlijk ingedeelde inrichtingen, Titel I van het Algemeen Reglement van de Arbeidsbescherming, R.B. 11 februari 1946, art. 21, B.S., 3 en 4 april 1946.

13. Besluit van de Gouverneur van de Provincie Antwerpen van 28 juni 1985, gewijzigd op 29 september 1988.

men te weten dat in het jaar 1992 op het vlak van het leefmilieurecht niets zal worden gewijzigd. De douanediens ten gevolge van andere wijzigingen de handen vrijer hebben dan hun lief is. Waarom zou men zich reeds niet voorbereiden om de douanediens eveneens in te schakelen in controleopdrachten op het gebied van het leefmilieu? Het probleem van de in- uit- en doorvoer van afvalstoffen zal immers zeker nog niet opgelost zijn.

Aan nòg een bijkomende opsporingsdienst om leefmilieu-inbreuken op te sporen is er m.i. geen nood. Evenmin aan de oprichting van een milieurechtbank waar sommigen voor pleiten. Men kan wel stellen dat op het terrein van het leefmilieu niet alleen de politie, maar wij allen tot vandaag gefaald hebben. Maar een falende politie vindt niet zelden haar grond in een falende wetgeving.

Maar weet dit: daar waar de wetgever zwijgt, kan de politie prioriteiten stellen. Haar beleidsvrijheid is zeer groot. De gemeentepolitie kan anderzijds in een aantal gevallen zéér dicht, té dicht, bij haar Burgemeester staan. Binnen de eigen gemeentegrenzen is het vaak zo dat magazijnen van de stad niet over de nodige vergunningen beschikken. Vaak lozen stedelijke slachthuizen afvalwaters die niet aan de lozingsvoorwaarden voldoen. Hoe vaak overtreedt de stedelijke stortplaats niet de vergunningsvoorwaarden? Dit alles om U te wijzen hoe moeilijk de zaken kunnen liggen. De lokale politie dient dan ook te begrijpen dat dergelijke onderzoeken door een andere gerechtelijke dienst dienen onderzocht en behandeld te worden.

Leefmilieuzaken zijn delicate zaken. Ik weet waarover ik spreek. Bijna altijd gaat het over een bedrijf met een vaak gezond financieel beleid. Delicaat voor de onderzoeker zijn niet de bedrieglijke bankbreuken in gefailleerde bedrijven. Die bedrijven zijn dood. Leefmilieuzaken spelen zich af in levende bedrijven, in de financiële wereld, in de Raden van Beheer (en wat ik verzwijg vult U zelf maar in). Alleen dit. De politici dienen te beseffen dat ze het leefmilieu, hun kinderen en de toekomstige generaties geen dienst bewijzen door regelmatig tussen te komen ten einde de zaak op een delicate manier behandeld te zien. Ze dragen een grote verantwoordelijkheid. Bovendien zitten ze vaak in de dubbelrol van vergunningverlenende overheid hetgeen hun gedrag alleen nog bedenkelijker maakt. De wet moet worden toegepast.

Zodra een misdrijf wordt vastgesteld, wordt er proces-verbaal opgesteld. Het is alleen de Procureur des Konings, alleen de Arbeidsauditeur aan wie het opportuniteitsbeginsel toebehoort. Hij alleen kan het opportuun achten ofwel te vervolgen, ofwel te seponeren. Dit beginsel behoort niet toe aan de politieagent, niet aan de Officier van gerechtelijke politie, niet aan de toezichthoudende ambtenaar en ook niet aan de onderzoeksrechter of de rechter.¹⁴ Wel ben ik bang dat de interesse van de politiediensten wegebt als in het vervolgingsbeleid vanwege het parket zeer zelden iets gebeurt. Dit wil niet zeggen dat voor het parket met de diensten die ter beschikking staan, de poorten wagenwijd moeten worden opengezet om een heksenjacht te ontketen. Zo seponerde de Procureur des Konings te Antwerpen in het gerechtelijk jaar 1986-1987, 450 en 620 dossiers nadat de zaakvoerder of rechts-

14. Zie hierover DE NAUW, A., 'Kontrolle over vervolging en seponering', in Liber Amicorum Hermann Bekaert, Gent, Snoeck-Ducaju, 1977, 75-95; DE NAUW, A., 'De politieke verantwoordelijkheid voor het vervolgingsbeleid in België', Delikt en Delinkwent, 1978, 239-252; DE NAUW, A., 'Schets van de structurele context van de vervolgingsbeslissing', R.W., 1976-77, 1281.

onderhorige zich in regel had gesteld.¹⁵ Alertheid is geboden: voor diegenen die afvalstoffen van anderen op een legale manier verwijderen is de illegaliteit de grootste concurrent. Verschillende parketmagistraten (ook Limburgse) maakten me reeds de opmerking op strafrechtelijk vlak tegen leefmilieu-inbreuken niet te willen optreden. Volgens hen zouden ze weigeren de hete kolen uit het vuur te halen voor de Burgemeester, die in dringende gevallen kan optreden, voor de vergunningverlenende overheid en de Minister die vergunningen kan schorsen en intrekken. Welnu, ik zeg tegen hen, doe wel en kijk niet om. Ieder dient zijn eigen verantwoordelijkheid op te nemen en te dragen. De verantwoordelijkheid van de parketmagistraat mag niet afhankelijk worden gesteld van die van politici. Bovendien is het vaak zo – en ik denk aan de oppervlaktewaterverontreiniging – dat conform de wet ‘de vergunningverlenende overheid slechts maatregelen kan treffen niettegenstaande gerechtelijke vervolgingen’. M.a.w. dat een gerechtelijke vervolging de noodzakelijke voorwaarde is om administratief op te treden.

In ieder van ons immers, dames en heren, schuilt een sluikstorter. Denken we maar aan het sigarettenpeukje of bonbonpapiertje dat we achteloos en onnadenkend wegwerpen. Wat dan niet gedacht over de bedrijfsleider die met deze mentaliteit behept aldus honderden miljoenen kan besparen door afvalstoffen, al dan niet giftig (goed voor 9.000 à 15.000 fr. per ton) op een illegale en slordige manier te verwijderen, of zijn afvalwaters niet of onvoldoende vóór te zuiveren vooraleer te lozen. Staat heel wat criminaliteit immers niet gelijk aan de wildgroei van het winst-principe?

Slotbeschouwingen

Geacht publiek, ik zou willen besluiten.

De wereld is onze eigendom niet, we hebben hem slechts in bruikleen.

Eeuwenlang hebben wij het normaal gevonden dat de natuur ten dienste staat van de mens. Welnu, het is duidelijk geworden: deze dienstbaarheid is niet absoluut meer. Of hechten we geen belang meer aan de natuur en aan de schoonheid ervan? Het is als met een gesprek: vermindert de schoonheid ervan niet als diegene die het geeft of ontvangt er geen belang aan hecht? Of blijven we de aarde ontbossen om op steeds meer papier steeds meer leugens te schrijven?

Elke generatie zal zijn leefmilieu moeten kunnen doorgeven aan dk volgende generatie, ongeveer in de staat zoals men het gekregen heeft. Wij zijn aansprakelijk voor de toekomstige generaties. We moeten met hen solidair zijn. Het is reeds lang gelegen gezegd maar nog steeds even actueel: de mens leeft niet van brood alleen... Het heden, hier en nu, is een té wankel basis.

We hebben allemaal onze dromen: heel vroeger droomde ik operazanger te zijn van Verdi in La Traviata, of dirigent van Van Beethoven, schaapherder in Schotland of wijnboer in de Provence. Nu heb ik er andere. Dromen zijn belangrijk. Zij zijn de eerste aanzet tot realisaties, de voorboden van het geluk. Denken we maar eens terug aan de droom van Jesaja of aan deze van Martin Luther King, nu precies 25 jaar geleden verwoord tijdens de mars op Washington. Vernietig dan ook

15. Vraag nr. 98 van de heer VAN OOTEGHEM van 14 april 1987, Parl. Vr. en Antw., Senaat, 27 oktober 1987 (nr. 3), 110.

de dromen van uw kinderen niet. Dit is geen pleidooi voor een terugkeer naar de natuur of voor een maatschappij met een cultuur die om historische redenen alleen al nooit de onze kan zijn. Ik wijs enkel de cultuur af die zich baseert op de rigoureuze toeëigening en beheersing van natuur en landschap. Wij, kinderen van de industriële revolutie, hebben op de valreep van deze eeuw de immense taak op zoek te gaan en ons te bezinnen over de zin van de dingen, de zin van de levende wezens. André Malraux zei reeds: de 21e zal de eeuw zijn van de Ethiek, of er is geen eeuw.